

PERCEPCJA SŁUCHOWA

Dlaczego prawidłowa percepcja słuchowa jest tak istotna?

Analizator słuchowy odpowiada za percepcję czyli odbiór dźwięków. Jednak nawet przy prawidłowo funkcjonującym narządzie słuchu możemy mieć do czynienia z zaburzeniami w procesach analizy i syntezy słuchowej, gdzie słyszenie dźwięków jest właściwe, lecz wyróżnianie ich z potoku słów jest utrudnione.

Za prawidłowe różnicowanie dźwięków mowy odpowiada tzw. słuch mowny, czyli słuch fonematyczny (lub fonematyczno-fonetyczny). Dzięki niemu możliwa jest zdolność wyodrębniania i identyfikowania dźwięków mowy. Brak umiejętności dokonywania analizy i syntezy słuchowej oraz często towarzyszący mu słaby rozwój pamięci słuchowej, jest przyczyną występowania opóźnień w rozwoju mowy oraz trudności w opanowaniu umiejętności szkolnych, takich jak czytanie i pisanie.

Objawy zaburzeń percepcji słuchowej:

- pojawiające się zwykle we wczesnym dzieciństwie opóźnienie w rozwoju mowy;
- trudności w zapamiętywaniu wierszyków (ich treść odtwarzają własnymi słowami), piosenek, definicji, nazw (zwłaszcza gdy są uszeregowane w ciągu, np. nazwy miesięcy);
- często mały zasób słów, stosowanie agramatyzmów;
- trudności z wypowiadaniem dłuższych i bardziej złożonych wyrazów;
- przekręcanie wyrazów (np. garaletka zamiast galaretka);
- mylenie nazw podobnych fonetycznie (np., pryszcze – prysznic);
- mylenie nazw oznaczających różne kierunki (np. nad – pod);
- mylenie przedrostków w wyrazach (np. przekąpałam – wykąpałam);
- problemy ze zrozumieniem trudniejszych, słownych poleceń;
- trudności z zapamiętaniem i wypełnieniem więcej niż jednego polecenia w tym samym czasie;
- trudności z wydzielaniem i z syntezą głosek w wyrazie;
- trudności z różnicowaniem głosek zbliżonych fonetycznie, dźwięcznych i bezdźwięcznych (b-p, d-t, g-k), ustnych i nosowych, syczących i szumiących (s-sz);
- mylenie głosek i-j;
- przestawianie, opuszczanie, podwajanie, dodawanie liter lub sylab w wyrazach;
- opuszczanie końcówek wyrazów;
- opuszczenie wyrazów w zdaniach;
- nieprawidłowa pisownia wyrazów ze zmiękczeniami, dwuznakami, głoskami dźwięcznymi i bezdźwięcznymi oraz szumiącymi i syczącymi;
- nieprawidłowa pisownia wyrazów z samogłoskami nosowymi ą i ę oraz zespołami dźwiękowymi on, om, en, em;
- brak umiejętności właściwego przenoszenia wyrazów;
- łączenie wyrazów (np. przyimków z rzeczownikami) lub rozdzielanie ich na dwa człony;
- zamienianie kolejności wyrazów w zdaniach;
- trudności z odczytywaniem wyrazów (nawet trzyliterowych) i ich zapisywaniem;

- długo utrzymujące się literowanie, kłopoty z syntezą dźwięków, wolne tempo czytania, brak rytmiczności, uwzględniania znaków przestankowych – w konsekwencji częsty brak rozumienia tekstu spowodowany skupieniem całego wysiłku na technicznej stronie czytania;
- trudności w pisaniu ze słuchu (dyktanda);
- trudności z przyswajaniem wiedzy podawanej na lekcjach drogą słuchową;
- trudności z zapamiętaniem tabliczki mnożenia, dat, chronologii;
- trudności z nauką języków obcych.

Percepcję słuchową, podobnie jak każdą inną umiejętność można usprawniać i doskonalić, najlepiej poprzez zabawę!!!

Szczególne uwagę na ćwiczenia słuchowe zwrócić należy u dzieci 5 i 6-letnich. Jednym z obszarów podstawy programowej wychowania przedszkolnego jest „kształtowanie gotowości do nauki czytania i pisania” stanowiące etap zwany przedliterowym. Etap literowy jest określony w podstawie programowej kształcenia ogólnego, albowiem dopiero w szkole uczniowie, poprzez systematyczne poznawanie liter, opanowują umiejętność czytania i pisania. Wysoka sprawność słuchu fonematycznego na poziomie edukacji przedszkolnej decyduje o sukcesie dziecka w szkole.

Przykłady ćwiczeń usprawniających percepcję słuchową:

- rozpoznawanie różnych dźwięków z otoczenia – naturalnych (np. tykanie zegara, dźwięk radia, warkot samochodu, kroki, zamknięcie drzwi, odgłosy sprzętów domowych) i specjalnie wytwarzanych (np. stukanie w naczynia kuchenne, szklankę, drewno), rozpoznawanie głosów (np. innych dzieci)
- różnicowanie, rozpoznawanie i naśladowanie odgłosów (np. zwierząt, pojazdów, instrumentów, odgłosy przyrody: szum drzew, wiejący wiatr, skrzypiący śnieg) – wspomagamy się obrazkami, wykorzystujemy loteryjki dźwiękowe;
- słuchanie wierszy, w których występuje jak najwięcej dźwięków do naśladowania (np. „Lokomotywa”, „Ptasie radio”, „Kotek”)
- ćwiczenia rytmizujące, polegające na odtwarzaniu usłyszanego rytmu poprzez klaskanie, tupanie, pukanie, graficzne przedstawianie układów dźwięków;
- odtwarzanie przestrzennych układów rytmicznych; dobieranie układów przestrzennych do usłyszanych rytmów;
- słuchanie bajek, opowiadań, wierszyków, zagadek;
- układanie historyjek obrazkowych, opisywanie obrazków, opowiadanie;
- wymyślanie zakończenia opowiadań, bajek;
- układanie i rozwiązywanie zagadek;
- nauka na pamięć wierszyków, piosenek, rymowanek, wyliczanek;
- powtarzanie ciągów wyrazów;
- wyodrębnianie zdań, wyrazów, sylab, głosek;
- liczenie wyrazów w zdaniu, sylab i głosek w wyrazie;
- uzupełnianie luk w zdaniach i w wyrazach;
- kończenie zdań, kończenie wyrazów (np. Dokończ słowo... ko-, a dziecko dodaje -ło, -rek, -za, -min; i-: -gła, -gło, -za);

- różnicowanie głosek – początkowo najłatwiejszych, kontrastowych (np. a-p, u-m), potem podobnych (np. różniących się dźwięcznością, tj. p – b); początkowo różnicujemy głoski w izolacji, następnie w sylabach, a potem w wyrazach;
- wyróżnianie głosek / sylab w wyrazach – najpierw na początku wyrazu, potem na końcu i w środku; (np. Wybierz spośród obrazków te, które kończą się na daną głoską... k – lek, mak, sok, ptak, lok, potok; np. Co skrywa się w środku słowa (między pierwszą a ostatnią głoską? las – a, mewa – e,w);
- wymyślanie, wyszukiwanie rymujących się wyrazów;
- układanie kilku wyrazów w kolejności od najkrótszego do najdłuższego (a, po, las, okno, lalka)
- rysowanie przedmiotów zaczynających się (kończących, lub mających w środku) na daną głoskę;
- wykrywanie różnic i podobieństw w wyrazach (np. Czym różnią się te słowa? Mak – rak, las – lis, kot – kos, korek – worek, tama – dama);
- przekształcanie wyrazów przez zmianę głoski (np. koc – noc);
- dobieranie w pary wyrazów, które różnią się tylko jedną głoską (koza – kosa, mama – dama, tata – data, pije – bije, Ala – Ola);
- różnicowanie słuchowe wyrazów o podobnym brzmieniu (np. data – tata);
- podkreślanie jednym kolorem wyrazów, które „syczą”, a innym, tych, które „szumią” (np. sok, puszka, szachy, postój, proszek, ser);
- tworzenie wyrazów rozpoczynających się daną głoską / sylabą (np. Układamy słowa na określonej głosce... o: oko, osa, Ola, owal, okulary, okruchy);
- układanie zdań z wybranymi wyrazami;
- układanie zdań z wyrazów rozpoczynających się daną głoską;
- wyszukiwanie wyrazu, który zaczyna się na ostatnią głoskę poprzedniego wyrazu (mąka – Adam – most – tygrys – samolot – tata...)
- słuchowe wyróżnianie wyrazów ukrytych w wyrazach (np. lis – listonosz)
- łączenie sylab w słowa, łączenie głosek w słowa;
Np. Co to za słowo? m – a – k (mak);
- dzielenie słów na sylaby, dzielenie słów na głoski;
Zaczynamy od wyrazów najprostszych, najkrótszych (np. oko, ucho, osa, Ala, Ola, Ela, kot, mak, nos, rok, rak, sos, las). Następnie wprowadzamy słowa dłuższe 4-5 – głoskowe, które nie zawierają zmiękczeń, a samogłoski i spółgłoski są wyraźnie słyszalne (np. waga, worek, noga, mewa, sowa, kawa, koza, kosz). Dalej wprowadzamy słowa dłuższe oraz te z głoskami: -i oraz -y (np. lody, domy, dywan, miska, lizak, widelec, kino, zima, samochód, telewizor, marchewka)
- dobieranie podpisów do obrazków;
- zabawa w głuchy telefon.

Opracowała:

Małgorzata Cichosz-Sadecka